

بسمه تعالی

پارک علم و فناوری استان فارس | خبرنامه شماره ۱۰

هر چه سازمان‌ها در دفاع غیرعامل کار کنند تا وقتی که همه موارد که رؤس آن مشخص شده است امن نشود، کافی نیست.

«مقام معظم رهبری مدظله العالی»

نموده است طوری که جزوات آموزشی با متون ساده و روان در مورد مقابله با انفجارات هسته‌ای و دیگر تهدیدات بین مردم و مراکز آموزشی انتشار یافته است. در کشور کره شمالی هم که با تهدیدات امریکا روبه‌روست پدافند غیرعامل به صورت گسترده‌ای مورد استفاده قرار می‌گیرند، معابر مترو و ایستگاه‌های زیرزمینی شهر پیونگ یانگ در عمق ۹۰ تا ۱۰۵ متری زمین احداث شده است. بسیاری از کارخانه صنایع نظامی در تونل‌های بزرگ استقرار یافته و هواپیمای نظامی پس از فرود می‌تواند در تونل‌های حفر شده مخفی شوند.

ویژگی‌های جمهوری اسلامی ایران

جمهوری اسلامی ایران با توجه به دلایل زیر همواره مورد تهدید مزمین و پایدار آمریکا و هم‌پیمان استراتژیک آن قرار دارد:

الف- دیدگاه ایدئولوژی و اتکا و پاینده نظام مقدس جمهوری اسلام ناب محمدی و مبانی آن.

ب- از دیدگاه ژئوپلیتیک و جغرافیای سیاسی.

ج- دیدگاه اقتصادی و بهره‌مندی از منابع نفت و گاز.

د- از دیدگاه فناوری ورود ایران به عرصه‌های فناوری‌های نوین همچون بحث غنی‌سازی اورانیوم.

سیر تحول جنگ‌ها (شیوه‌های دفاع در مقابل آن‌ها) جنگ‌ها چه به صورت خواسته یا ناخواسته و تحمیلی با زندگی حیات بشری آمیخته شده است و در بسیاری از موارد به نظر می‌رسد که هیچ راه گریزی از آن وجود ندارد و بشریت در طول تاریخ ۵۰۰۰ هزار سال تمدن بشری روی کره زمین در حدود ۱۴ هزار جنگ را شاهد بوده و طی این جنگ‌ها بیش از یک میلیارد انسان جان باختند. سال‌های ۱۹۹۰-۱۹۴۵ در روی کره زمین فقط سه هفته بدون جنگ بوده و جالب این که اکثر جنگ‌ها در کشورهای جهان سوم به وقوع پیوسته است. در قرن بیستم بیش از ۲۲۰ جنگ به وقوع پیوسته و میلیون‌ها نفر تلفات انسانی داشته است. در طول این سال‌ها همگام و هماهنگ با تاریخ چند هزار ساله بشری صرفاً ۲۶۸ سال بدون جنگ و مناقشه بوده است و تنها طی ۴۵ سال یعنی طی رشد و پیشرفت فناوریانه قدمسلم روش‌ها، قواعد و اصول جنگ با توجه به امکانات و توانمندی‌ها و دانش آن جامعه دچار تغییر و تحول اساسی گردیده است.

تحولات تاریخی جنگ‌ها

جنگ‌های نسل اول

شامل جنگ‌های دوره تاریخی از پیدایش بشر تا اختراع سلاح‌های گرم و متکی بر سلاح سرد است.

در ادامه مبحث پدافند غیرعامل جمهوری اسلامی ایران در خبرنامه شماره ۹ به تاریخچه و بررسی سوابق جهانی پرداختیم و اشاره کردیم که در جنگ جهانی دوم شهرها و مراکز صنعتی مورد بمباران قرار گرفتند و خسارات فراوانی به مردم وارد شد. این موضوع باعث گردید که کشورها به پدافند غیرعامل اهمیت ویژه‌ای دهند. حال به ادامه این بحث می‌پردازیم.

در آمریکا پس از گذشت بحران‌های برلین و کوبا در سال ۱۹۶۳ موضوع ساخت پناهگاه‌های خانگی و دسته‌جمعی مطرح شد و توسعه پدافند غیرعامل آمریکا به گونه‌ای بود که دفاع غیرعامل آمریکا به نام یوجین پی ویگر برنده صلح نوبل شد. در کشور کانادا نیز موضوع پدافند غیرعامل مورد توجه خاصی مبذول گردیده است و دولت مرکزی وظیفه دارد در این مورد به تدوین اصول و سازماندهی تنظیم همکاری دولت و نیروهای مسلح، آموزش مسئولان و مردم استفاده از همیاری در تدوین برنامه‌های آموزشی محلی، گسترش برنامه‌های تحقیقاتی و نمونه‌سازی از طرح‌ها اقدام نماید. از سال ۱۹۵۴ و پس از انتشار نتایج آزمایش‌های هسته‌ای آمریکا، کشور کانادا عکس‌العمل به موقع خود را با ایجاد سازمان‌های دفاع غیرعامل نشان داد و از سال ۱۹۵۹ به منظور تامین بیشترین هماهنگی در امور دفاع غیر نظامی، سازمان‌های دفاع غیرعامل و اقدامات اضطراری را ادغام نمود که از مهم‌ترین وظایف این سازمان جدید، تنظیم و نظم و امنیت به منظور حفظ حاکمیت و تداوم خدمات دولتی است. دولت سوئیس نیز با وجود سیاست بی‌طرفی در طول دو جنگ جهانی به رغم این که از نظر موقعیتی ژئوپلیتیک و دارا بودن معادن زیرزمینی دارای وضعیت حساسیت آفرینی نیست، پدافند غیرعامل را در این بخشی از فضای اطمینان بخش حاکم بر این کشور را نمی‌توان ناشی از اجرای این سیاست دانست. سازمان دفاع غیرعامل سوئیس به ساخت پناهگاه‌های مقاوم در مقابل انفجارات اتمی به طور گسترده‌ای توجه کرد و برای اقامت مردم تمامی امکانات از قبیل آب، غذا، دارو و سایر مایحتاج را به صورتی که قبل از فاسد شدن تعویض می‌گردند پیش‌بینی کرد. در کشور یوگسلاوی هم به این موضوع توجه جدی معطوف گردید و در برنامه‌ریزی‌ها علاوه بر احداث پناهگاه‌های مستحکم ساختن ابنیه، ایجاد مرکز به صورت دو منظوره و آموزش و تمرین مردم، به اصولی مانند پراکندگی، کوچک‌سازی فریب توجه شد به نحوی که در طول جنگ ۱۹۹۹ نیروهای مسلح کشور عضو ناتو با وجود بمباران گسترده نتوانستند خسارات‌های عمده به تاسیسات این کشور وارد نمایند. از کشور همسایه نیز کشور پاکستان به این موضوع علاقه‌مندی خاصی نشان داده و ضمن ایجاد سازمانی برای این امر به موضوع آرامش مردم توجه

جنگ‌های نسل دوم

شامل جنگ‌های تاریخی اختراع و به کارگیری سلاح‌های گرم تا زمان ورود ماشین به عرصه نبرد می‌گردد.

جنگ‌های نسل سوم

این جنگ‌ها مکانیزه و به کارگیری ماشین‌های جنگی و توسعه نبرد به هوا و زیردریایی شروع و تا دوره محاصره ادامه داشت.

تهاجم بعثی عراق و دوره ۸ سال دفاع مقدس از مهم‌ترین تجارب جنگی بشر در این دوره است. مشخصه‌های جنگ‌های نسل سوم

۱- تأکید بر جنگ سخت (حجم انبوه و گسترده درگیری‌های فیزیکی طرفین).

۲- اصرار بر کسب برتری‌های تاکتیکی.

۳- تأکید بر کسب برتری‌های تاکتیکی.

۴- به کارگیری حجم انبوه مهمات و سلاح‌های معمولی و غیر دقیق.

۵- تکیه زیاد بر نبرد زمینی و محدودیت هوا و عدم بهره‌مندی فضا در نبرد.

۶- تکیه بر حجم نیروی انسانی.

۷- دشواری‌های مدیریت و صحنه نبرد و پشتیبانی‌ها.

۸- گستردگی خسارت و تلفات وارده به غیرنظامیان.

۹- طولانی‌تر شدن دوره جنگ.

۱۰- خطرپذیری بسیار بالا.

۱۱- جنگ‌های نسل چهارم با شروع بسیار بالا.

جنگ‌های نسل چهارم

با شروع انقلاب علوم و فناوری‌ها خصوصاً در زمینه اطلاعات، ارتباطات، الکترونیک و رایانه در سال‌های اخیر، جنگ‌های نسل چهارم طراحی و در چند جنگ اخیر نسل چهارم تجربه شده و در سیر تکاملی خود را طی می‌نماید.

مشخصه‌های جنگ‌های نسل چهارم

۱- تأکید بر جنگ نرم (شامل جنگ‌های اطلاعاتی، جنگ روانی و تبلیغاتی، جنگ سایبری).

۲- به کارگیری موضعی و مقطعی جنگ سخت برای تقویت و پشتیبانی جنگ نرم.

۳- تأکید بر جنگ الکترونیک پیشرفته.

۴- تکیه بر سلاح و تجهیزات هوشمند و پیشرفته و دقیق.

۵- توسعه توانمندی‌ها و کسب برتری کامل در هوا.

۶- گسترش عرصه جنگ به فضا.

۷- پرهیز از درگیری قطعی در جنگ سخت، قبل از اطمینان از پیروزی در جنگ نرم.

۸- شروع همزمان به نبرد در خط عمیق نزدیک و عمیق دور.

۹- تأکید بر انهدام زیرساخت‌های ملی و مراکز حیاتی، حساس و مهم در کشور در اولویت نخست اهداف تهاجم.

۱۰- تلاش مؤکد و مستمر بر قطع ارتباط رهبری و مدیریت دفاعی و عمومی کشور با مردم و با نیروهای دفاعی گام نخست.

۱۱- کوتاه شدن مدت زمان جنگ.

۱۲- خطرپذیری پایین.

الزامات و ویژگی‌های دفاع موسوم در جنگ‌های نسل چهارم

۱- ضرورت برنامه‌ریزی و طرح‌های جامع دفاعی قبل از شروع درگیری‌های آشکار (دفاع در مقابل جنگ نرم).

۲- توسعه همه‌جانبه تدابیر دفاعی به منظور افزایش ضریب پایدار ملی.

۳- گسترش طرح‌های دفاعی در سطح تمامی نقاط هدف در جغرافیای کشور و حوزه سرزمینی ملی به روش دفاعی نقطه‌ای.

۴- تأکید ویژه بر دفاع غیرعامل.

۵- اتکا بر ایمان و هوشیاری، روحیه و توان دفاع مردمی.

۶- توجه و تأکید بر راهبرد اصول دفاع نامتقارن.

۷- توجه به تمام جهات.

۸- چهارگانه به عنوان محورها و معبر تهاجم.

۹- شناسایی و رفع ضعف‌های ذاتی و فناوری‌های و آسیب‌پذیری‌های ساختاری و سیستمی و تمرکز اولویت‌های دفاعی.

۱۰- تمرکز تلاش‌ها و ارتقاء روحیه وارده ملی برای دفاع.

سیاست‌های کلی برنامه پنج ساله پنجم توسعه کشور، ابلاغی مقام

معظم رهبری

تحکیم و ارتقاء امنیت پایدار، فراگیر و تضمین‌کننده اهداف و منافع ملی با تأکید بر:

۱- تقویت نقش مردم و اطلاعات مردمی در پیشگیری از تحرکات ضد امنیتی.

۲- تقویت و تعامل مؤثر دستگاه‌های اطلاعاتی، انتظامی و قضایی و هماهنگی بین آن‌ها برای تأمین اشراف اطلاعاتی و مقابله با هر نوع اخلاف در امنیت عمومی، اقتصادی و اجتماعی و مقابله با تهدیدهای نرم.

۳- ایجاد سامانه یکپارچه نرم‌افزاری اطلاعاتی، ارتقاء سطح حفاظت از اطلاعات رایانه ای، توسعه علوم و فناوری‌های مرتبط با حفظ امنیت سامانه‌های اطلاعاتی و ارتباطی به منظور صیانت از فضای تبادل اطلاعات، تقویت فنی برای مقابله با تخلفات در فضاهای رایانه‌ای و صیانت از حریم فردی و عمومی.

۴- تقویت زیرساخت‌های انسجام و همبستگی ملی برای پیشگیری و مقابله با عوامل بروز گسست‌های هویتی، اجتماعی، فرهنگی و اعتقادی.

ارتقاء توانمندی‌های دفاعی و قدرت بازدارندگی به منظور دفاع از حاکمیت، تمامیت ارضی، منافع و امنیت ملی و مقابله مؤثر با تهدیدهای خارجی و ایجاد توازن منطقه‌ای با تأکید بر:

۱- کسب دانش و فناوری‌های نو نرم‌افزارهای پیشرفته دفاعی و نوسازی و بازسازی صنایع دفاعی، افزایش ضریب خودکفایی با توسعه تحقیقات و بهره‌مندی از همه ظرفیت‌های صنعتی کشور.

۲- اهتمام به حضور نیروهای مردمی در امنیت و دفاع از کشور و انقلاب با تقویت کمی و کیفی بسیج مستضعفان تا گسترش پدافند غیرعامل.

۳- گسترش پدافند غیرعامل.

منبع: ۱۳۹۵. ویژه‌نامه هفته پدافند غیرعامل، نشریه چشم‌بیدار، ۴۱-۳۸.